

Un pròleg de set segles. Història de l'edifici de La Mercè

Si el Centre Cultural La Mercè existeix és gràcies als pirates, a l'excés de convents a la ciutat i a uns quants atzars de la història que l'han mantingut dempeus malgrat guerres i setges.

L'origen de tot plegat es troba a Barcelona el 1218, quan el mercader Pere Nolasc, amb l'ajuda del canonge Ramon de Penyafort i del rei Jaume I, va fundar una confraria integrada per cavallers, ciutadans i clergues. La institució era devota de la Mare de Déu de la Mercè i per això, de seguida, se'ls va conèixer com els mercedaris. El seu objectiu era recollir diners, mitjançant l'almoina, per pagar els rescats dels presoners segrestats pels corsaris moriscs que atacaven vaixells i feien ràtzies a la costa catalana.

Quan tot just feia quatre anys de la seva fundació, el 1222, es va constituir una comunitat mercedària a Girona. Tenia la seu a la zona del Mercadal, molt a prop del convent de Sant Francesc, que acabava d'obrir portes. Segons expliquen els estudiosos de la Girona medieval, les relacions entre la comunitat franciscana i la mercedària eren força tenses, segurament perquè es feien la competència en la recerca de recursos econòmics. La situació va empitjorar quan el 1318 els mercedaris es van convertir en un orde exclusivament religiós. Els seus membres vestien túnica i escapulari blancs. Al pit hi duïen cosit l'escut de l'orde: les quatre barres de la corona catalana amb la creu blanca de Barcelona. Seguien la regla de Sant Agustí per viure en comunitat però amb l'afegit d'un vot especial i propi: redimir els captius dels pirates amb la pròpia vida si això era necessari per alliberar-los. És a dir, els monjos de l'orde de la Mercè s'oferien com a penyora mentre els segrestadors no rebien la quantitat econòmica exigida.

La comunitat mercedària gironina necessitava un convent per portar a terme la seva tasca, però el centre de la ciutat començava a estar massa atapeït i per això van haver de buscar uns terrenys al que aleshores era l'extraradi: la riba dreta de l'Onyar, fora del clos de les muralles. Simptomàticament la zona es coneixia com Vilanova i, amb el pas del temps, s'ha incorporat al teixit urbà com Les Pedreres.

La muralla per protegir la Vilanova no es va acabar fins la dècada de 1370. Aquella nova barriada va créixer molt durant la segona meitat del segle XIV, sobretot gràcies a la immigració, que buscava feina en una ciutat que fins el 1390 va passar certes dificultats econòmiques. La majoria de gent venia de poblacions pròximes, sobretot dels comtats de Besalú i d'Empúries, però també hi havia nous vinguts originaris de Camprodon, i fins i tot, de les diòcesis d'Elna (aleshores encara territori de sobirania catalana), Rosselló i el sud de França.

El gruix més important de la immigració treballava com a manobre, però també hi havia persones amb oficis qualificats, sobretot vinculats al món tèxtil.

És entre aquesta gent treballadora que neix el convent de La Mercè. L'hem d'imaginar força auster, ja que l'orde dels mercedaris era mendicant, per tant –tot i estar eximits de pagar bona part dels impostos– no tenien pràcticament res.

Tot i que no es pot saber amb certesa, els historiadors creuen que al convent hi vivien una desena llarga de monjos.

Una mica més lluny hi havia el convent dels carmelites, però només el de La Mercè va quedar resguardat per les muralles i integrat a la trama urbana del barri de Vilanova, on era l'única església que hi havia. Això va propiciar que sabaters i costurers, oficis força nombrosos a la zona, l'escollissin com a seu per a les seves confraries. És més que probable que, durant la primera meitat del segle XV, fossin generosos amb els monjos que els acollien, perquè Girona va viure uns quants decennis d'efervescència econòmica. Malauradament, però, van esbravar-se el 1462 amb l'esclat de la guerra civil, provocada per la mala relació entre la Generalitat i el rei Joan II, un monarca autoritari i poc respectuós amb les lleis del Principat. El conflicte va durar una dècada deixant un país devastat després de tants anys de lluita fratricida.

Pel que fa al segle XVI, no és massa procliu en informacions relacionades amb la presència dels mercedaris a Girona. Es pot ressenyar, però, l'arribada d'un gran contingent d'alliberats procedents del nord de l'Àfrica el setembre de 1501, que van retornar a casa seva gràcies als monjos de l'orde de la Mercè. A la seva entrada a la ciutat, el grup va ser rebut per les autoritats municipals.

En canvi, l'Arxiu Municipal sí conserva documents remarcables del segle XVIII. Val la pena aturar-se en els inventaris del convent, on es detallen les possessions de la comunitat. Val a dir que eren més aviat escadusseres. Les cel·les monacals, per exemple, eren molt austeres i amb prou feines hi havia un llit, una màrfega, un matalàs, una caixa per desar-hi les pertinences personals, una cadira, una taula i una flassada. Així consta al registre de 1642, quan Catalunya estava immersa en la Guerra del Segadors, un període clau d'aquella centúria i que també va afectar directament a l'edifici dels mercedaris.

El conflicte va ser fruit d'unes tensions iniciades el 1626, quan la monarquia hispànica va voler involucrar-se en la Guerra dels 30 anys per recuperar presència internacional. Aleshores els exèrcits no eren com els d'ara. Es feien quintes segons les necessitats del moment i, a més, els soldats s'instal·laven a cases particulars, seguint un pràctica anomenada "al·lotjament".

Cada territori tenia les seves lleis reguladores d'aquesta qüestió, però a Catalunya es va obligar a fer-ho a la manera castellana, que es caracteritzava en obligar a les famílies a pagar tota la manutenció al soldat que tenien a casa. Afegit a això, el Conde Duque de Olivares empenia accions per unificar les lleis de tots els territoris de la monarquia, i evidentment això generava l'oposició de la generalitat catalana.

Tot plegat, va fer que la relació entre la monarquia i el Principat fos cada vegada més tensa, fins al punt que Olivares havia ideat un pla per envair Catalunya. Al tenir-ne notícia, els polítics catalans van negociar amb França, que es va comprometre a donar ajuda militar. Segons el tracte, Catalunya seria una república lliure sota protecció francesa.

Però el poble s'avançà a tothom i el maig començaven les revoltes que van culminar el set de juny de 1640. El dia que ha passat a la història com el Corpus de Sang. Durant tres dies les classes populars van ocupar els carrers de Barcelona i van assassinar els funcionaris reials que havien permès els allotjaments.

Aleshores va començar la invasió d'Olivares i Felip IV a Catalunya, que ja en aquells moments ja estava apadrinada pels francesos. Però si Espanya tenia Olivares, a França hi havia el famós cardenal Richelieu, que mitjançant pressions va aconseguir que el Lluís XIII de França fos proclamat comte de Barcelona. D'aquesta manera Catalunya passava a ser un territori més de la corona francesa. Els polítics del Principat de seguida van poder constatar que la repressió i el control dels veïns francesos era igual o pitjor que el que feien els castellans. El conflicte va durar fins el 1659, quan les monarquies hispànica i francesa van signar el Tractat dels Pirineus a esquenes de Catalunya, que quedava dividida en dues parts. França es va apropiat de la Catalunya Nord, i Espanya va prendre bona nota de la resistència del Principat.

Pel que fa a Girona es van viure els primers incidents durant el maig de 1640. Els soldats de la corona van témer per la seva vida i es van refugiar als convents, sobretot al de Sant Domènec, al dels carmelites descalços i al dels mercedaris.

La guerra marcava la quotidianitat de la vida ciutadana i provocava problemes de salut gravíssims, com ara la pesta de 1650. Sense cap mena de dubte, el context bèl·lic i la fam van afavorir la propagació del brot més gran declarat des de la Pesta Negra de 1348.

En un principi els responsables del govern de la ciutat no volien admetre l'epidèmia per no perdre el comerç i poder continuar proveint-se de queviures; però davant l'evidència dels fets, les autoritats reials van tallar comerç i comunicacions. Durant aquest estira i arronsa entre administracions, els gironins més rics van aprofitar per fugir a les seves possessions rurals, mentre que els més desafavorits van haver de fer front a la pesta.

Segurament per això una de les zones més castigades va ser l'actual carrer Nou del Teatre i els seus encontorns. És a dir, a tocar del convent de La Mercè.

Els habitants d'aquella barriada van ser evacuats i instal·lats en barraques disseminades a la vora de l'Onyar per tot el carrer del Carme fins arribar a Vila Roja.

Un francès, anomenat Pierre Biert i conegut com Monsieur de la Rose, va rebre l'encàrrec de desinfectar la ciutat. Tot i que les cròniques fan constar l'elevat cost del mètode aplicat, no detallen en què va consistir exactament. Sigui com sigui, el cert és que va aconseguir aturar l'epidèmia. La darrera víctima de la pesta va morir el 22 de novembre de 1650 i el vuit de desembre es va declarar acabat el brot, però les comunicacions i el comerç no es van reprendre fins al febrer de l'any següent.

El balanç va ser nefast per la ciutat. Una cinquena part dels seus habitants va perdre la vida per culpa de l'epidèmia, és a dir al voltant de 1500 persones. D'aquestes, seixanta eren membres de les comunitats religioses. Els més delmats van ser els carmelites descalços, amb divuit víctimes, seguit dels franciscans, amb tretze i els jesuïtes amb dotze. En canvi, de mercedaris només en van morir tres, ja que la comunitat era molt menys nombrosa que la resta. És evident que la proximitat dels ordes mendicants amb la població afavoria el contagi. Tot el contrari de les institucions femenines: durant la pesta no va morir cap monja, segurament perquè l'aïllament de la clausura les va protegir.

Mentre Girona -igual que bona part de Catalunya- feia front a la pesta, les hostilitats entre espanyols i francesos continuava. La ciutat era objectiu prioritari per als dos bàndols per la seva importància geoestratègica. El rerepaís simpatitzava amb França, però Girona es decantava per Espanya i això va propiciar el setge de 1653. El dotze de juliol, uns sis o set mil infants i quatre mil cavalls de l'exèrcit de Lluís XIV va encerclar la ciutat.

Tot i que les tropes espanyoles havien evacuat els edificis de fora muralles per instal·lar-hi efectius propis, els francesos ben aviat van fer-se amb el control de dos edificis emblemàtics: l'hospital de Santa Caterina i el convent del Carme. En el procés d'evacuació previ al setge, els malalts de l'hospital havien estat traslladats al convent de la Mercè, obligant a real·lotjar els monjos mercedaris en una casa particular, propietat d'un tal Benet d'Olmera, situada aproximadament a l'actual carrer Nou del Teatre. No van ser els únics religiosos que van haver de cedir les seves instal·lacions. Els de Sant Agustí, per exemple, van deixar les seves perquè s'hi pogués atendre als soldats ferits en combat, mentre ells trobaven resguard a vivendes de la plaça de l'Oli. Altres van ser desplaçats per raons de seguretat, com ara els carmelites, portats a Sant Pere de Galligants, o les clarisses, traslladades a la casa dels Agullana, i les monges de Sant Daniel, que foren repartides per cases de familiars i coneguts.

Com s'ha explicat unes ratlles més amunt, la guerra va acabar el 1659, deixat moltes víctimes, no només humanes sinó també patrimonials, com ara el primer Hospital Santa Caterina, originari del segle XIII i, segons les cròniques, un dels edificis més bells de la Girona de l'època. Quan els francesos van assetjar la ciutat, els militars espanyols van ordenar enderrocar-lo argumentant raons tàctiques.

Cal tenir en compte que, aleshores, aquells terrenys ocupats per l'hospital quedaven fora del clos emmurallat i, per tant, era fàcil que caïessin en mans enemigues durant un conflicte bèl·lic. En aquells casos els atacants solien utilitzar les construccions de fora muralla per a consolidar els seus campaments i poder allargar el setge a què sotmetien la població agredida.

Quan es va haver acabat la Guerra dels Segadors, el municipi va decidir aixecar un edifici de nova planta que servís d'hospital però en una zona més pròxima al nucli urbà del que era la Girona del set-cents. Ara bé, fruit de les dificultats econòmiques provocades per la postguerra, el nou hospital de Santa Caterina no es va poder inaugurar fins el 1679, tot i que les obres encara es van allargar fins ben entrat el segle XVIII. Durant els vint anys necessaris per construir-lo, el convent de la Mercè va servir per acollir els vells i els malats.

No seria l'última vegada d'aquella intensa centúria que l'establiment dels mercedaris havia de prestar un servei extraordinari a la ciutat. El 1678 un fort aiguat va provocar el desbordament de l'Onyar i la consegüent inundació de les cases de la plaça de les cols. La gent que va quedar sense vivenda va trobar refugi al convent. Curiosament la riuada es va produir el 24 de setembre, el dia de la Mare de Déu de la Mercè.

Com és prou sabut, la Guerra de Successió (1705-1714), que va enfrontar a mitja Europa per decidir qui ocuparia el tron d'Espanya després de la mort de Carles II, va fer que el segle XVIII no fos gaire millor que el XVII. Catalunya va acabar derrotada per les tropes de Felip V i dominada mitjançant el Decret de Nova Planta.

A Girona li va costar refer-se de la guerra, tot i que poc temps després es van fer algunes obres que encara perduren, com ara l'església dels Dolors, situada al costat del convent de La Mercè. Originàriament el temple era un habitatge normal i corrent que el 1699 havia estat comprat per la Congregació de la Mare de Déu dels Dolors, una associació laica que seguia les pràctiques pietoses marcades per l'orde dels Servites. Això obligava als seus membres a portar una vida penitencial, fent vot de pobresa i demostrar devoció a la Mare de Déu dels Set Dolors. Les obres per convertir la casa en església van començar el 1731 i es van allargar fins el 1743, quan el nou temple va obrir les portes al culte. A partir d'aleshores, església i convent van començar un viatge paral·lel.

En aquells temps el perill pirata encara era ben viu al Mediterrani i els mercedaris continuaven portant a terme la seva missió redemptora amb èxit. Els gironins van ser-ne testimonis directes el novembre de 1752 quan dues-centes persones alliberades a Algèria, gràcies a les gestions dels monjos de la Mercè, van

arribar a la ciutat. Era un fet tan extraordinari que les autoritats municipals en van voler deixar constància al Manual d'Acords de la Ciutat, on es descriu l'esdeveniment amb tot detall:

“En 17 de noviembre del año de 1752 llegó por la mañana la noticia cierta en esta ciudad que el día siguiente, 18 del mismo, llegarían a ella los padres de la Religión de Nuestra Señora de la Merced, que en nombre de las provincias de Aragón, Valencia y Cataluña passaron en el mes de mayo antecedente desde la capital de Barcelona a la ciudad de Argel, en África, para la redención de los cautivos cristianos que de estas provincias se hallaban detenidos como esclavos en aquella ciudad. (...)Por la mañana del 18 llegaron dichos Padres Redentores, que eran quatro sacerdotes (...) con sus barbas muy largas, los quales acompañaban todos los dichos rescatados, y juntos con algunos carros que conducían sus equipages se fueron en derecha al convento de La Merced de esta ciudad, donde les recibió aquella comunidad, la qual tenía prevenidos todos los claustros de aquel monasterio para la comida del mediodía que estaba prevenida para todos, como efectivamente a poco después de haver llegado, respecto de estar cansados porque venían a pie, se les dio comer de carne, ahunque en día de sábado, cuya comida consistió entre la olla y guizado en 6 onzas de carne de vaca y 12 de carnero, con un pan de canónigo de 14 onzas, que por cada uno les había mandado librar y prevenir de limozna (...).

Después de dicha comida, y ahora que serían poco antes de las 3 de la tarde, con los mismos Padres Redentores y todos los dichos cautivos redimidos formó su procesión, cuya vanguardia llebaban los pregoneros de la ciudad con sus trompetas y clarines y los atabales o caxas de la misma ciudad. Luego se siguió la cruz y a inmediación de ella el pendón de la redención que llebaba un padre de los dichos redentores, y sus cordones y borlas llevaban dos lindos muchachos de los esclavos redimidos, y a estos seguían todos los demás redimidos, y en dos hileras cuyos extremos cerraban los demás Padres Redentores hiendo delante de ellos, y en medio de las hileras una mujer con 2 hijos, a saber un hijo de unos 4 o 5 cinco años y una hija que llevaba en sus brazos de pocos meses, nacida siendo la madre esclava, y que con ella fueron también ambos redimidos. Luego y al detrás de dichos Padres Redentores iba un pendón grande (...) y en seguida del dicho pendón iban en dos filas todos los religiosos del dicho convento de La Merce, y al centro de esta comunidad un rico y decentamente adornado tabernáculo de la Virgen Redemptora de Cautivos Cristianos Nuestra Señora de la Merced, que llevaban quatro de los mismos esclavos redimidos”.

La processó va sortir del convent dels mercedaris i, després de baixar pel carrer nou del teatre, va discórrer per la plaça del vi, carrer ciutadans, plaça de l'oli, carrer de la força per acabar culminant a la Catedral.

Els redimits van passar la nit a la ciutat, allotjats en cases particulars i, l'endemà, tots van marxar cap a les seves llars proveïts de menjar i beguda.

Girona continuava essent una ciutat devota, amb els carrers plens de religiosos i convents, però el món estava a punt de canviar. El segle XVIII va acabar-se bruscament amb la Revolució Francesa de 1789 i la corona espanyola, temerosa que la febre de les llibertats s'encomanés a la Península Ibèrica, va voler evitar l'arribada d'aquelles idees tan novedoses que provenien del veí del nord. Aquesta tensió entre els dos estats va provocar diversos enfrontaments bèl·lics que es van allargar fins a l'entrada del segle XIX. Amb l'ascens de Napoleó al poder tot semblava haver canviat. Va posar ordre al seu país, però mica en mica el va anar convertint en un autèntic imperi. Bonaparte volia esdevenir l'emperador d'Europa però topava amb l'oposició del Regne Unit. El militar francès va creure que la millor manera de dominar Londres era ofegant els britànics econòmicament, però per aconseguir-ho calia controlar tota la costa continental atlàntica. I en aquesta estratègia, la Península Ibèrica era un territori de vital importància.

Amb la promesa de convertir el rei d'Espanya en amo de la corona portuguesa, Napoleó va aconseguir que, el 1808, Carles IV de Borbó li franquegés el pas dels Pirineus, però ben aviat van quedar clares les veritables intencions franceses. La població no va ser tan dòcil com la seva família reial i va plantar cara a l'ocupant durant sis anys al llarg dels quals les tropes napoleòniques van ser incapaces d'imposar-se a tot el territori peninsular.

La coneguda com Guerra de la Independència va estar plena d'episodis que han esdevingut mítics per a l'èpica patrioter. Els setges de Girona en són un dels més coneguts. El primer atac per prendre la ciutat es

va fer el vint de juny 1808, però els francesos no van tenir èxit. Un mes després, el vint de juliol, es va produir un segon intent, també fallit.

Napoleó estava trobant moltes resistències arreu del territori. Per això des de París es va decidir enviar reforços comandats pel mariscal Saint Cyr. Assabentats d'això, els catalans van organitzar una tropa d'avantguarda liderada pel general castellà Álvarez de Castro que, a més, va rebre l'encàrrec de ser el governador de la plaça militar de Girona. Ell va ser qui va articular la defensa de la ciutat durant el gran setge que va començar el 5 de maig de 1809 i que no es va acabar fins el deu de desembre, quan els militars que comandaven la resistència van decidir capitular. L'endemà, l'onze de desembre del 1809, les portes de la ciutat es van obrir després de set mesos i sis dies.

En va sortir el que quedava d'una tropa exhausta. Aquella batalla havia costat molts morts. Algunes fonts parlen de cinc mil víctimes entre els habitants de Girona per culpa de les 11910 bombes i les 7398 granades que van caure durant el setge, però també per la gana i les malalties.

Els establiments religiosos no van escapar de l'atac francès. Ho sabem gràcies a l'historiador Ernest Zaragoza, que va localitzar els informes de rehabilitació dels convents redactats el març de 1814, tot just acabada la guerra. Un dels documents es refereix a l'edifici dels mercedaris. L'autor de l'informe era l'arquitecte i mestre de cases Francisco Renart Dorca i afirmava:

“Existen únicamente en dicho convento las paredes, así como en su Iglesia, que sólo tiene además los arcos de la nave principal y algunas porciones de bóvedas en las capillas laterales y en lo restante está enteramente arruinado”.

També es feia constar que abans de la guerra napoleònica, el convent era habitat per 26 monjos més el personal de servei.

La documentació de 1814 preveia fer una inversió mínima perquè l'edifici quedés habitable almenys per una desena de religiosos. Malgrat les bones intencions, el cert és que l'orde dels mercedaris no va tenir temps de recuperar-se completament abans de ser exclaustrat el 1835.

La inestabilitat política va ser la nota dominant del segle XIX espanyol –i per tant del català- i els canvis de govern, els cops d'estat i les guerres civils se succeïen quasi frenèticament. L'estructura de l'estat era dèbil i necessitava aconseguir recursos econòmics d'on fos. Així va ser com, al voltant de 1830, es va començar a utilitzar una paraula que semblava màgica: desamortització. És a dir, l'obligació de posar a la venda aquells béns anomenats de mans mortes, que era com es coneixen els béns que teòricament no podien ser venuts.

Tot i que n'hi va haver diverses, les desamortitzacions més famoses van ser les impulsades pel ministre d'hisenda, Juan Álvarez Mendizábal, el 1835. Aquest polític, que també va ser cap de govern, va ordenar l'expropiació dels béns dels ordes religiosos suprimits per llei, és a dir tots excepte els dedicats a l'ensenyament i a l'assistència. Una vegada en mans del govern, es van posar a subhasta. La idea era que augmentés el nombre de petits propietaris i que l'estat superés les penúries econòmiques, però la realitat no va ser tan bona com la teoria perquè, al final, bona part dels béns desamortitzats van quedar concentrats en poques mans i a uns preus inferiors dels previstos.

Pel que fa al convent de la Mercè va passar a ser propietat del ministeri de la guerra, i el lloc dels monjos va ser ocupat pels soldats del batalló provincial d'infanteria. Això va fer que el culte a la Mare de Déu de la Mercè es traslladés a l'església dels Dolors, on també es van desplaçar les confraries que fins al moment havien estat acollides al cenobi mercedari.

El període militar de l'edifici va passar per dues fases diferents. Així, després d'una primera servint de caserna; a partir de 1865, arran d'una epidèmia de còlera declarada a Girona, es va convertir en hospital militar. El convent va tenir aquesta funció durant més d'un segle, fins que el 1968 es va inaugurar el nou hospital militar al complex de les casernes, situat a la cruïlla entre la carretera de Barcelona i el carrer d'Emili Grahit.

A partir d'aleshores l'edifici mercedari, sense tenir una funció definida, va caure als llimbs com tants altres edificis de la part més antiga de Girona. Aquesta circumstància es va allargar fruit dels canvis polítics viscuts a Espanya arran de la mort del dictador Franco el 1975.

El procés de recuperació de les llibertats democràtiques va ser complex i, fins el 1979, no es van celebrar les primeres eleccions municipals totalment lliures des del temps de la Segona República. A Girona, la llista del Partit Socialista va ser la més votada i Joaquim Nadal Farreras es va convertir en alcalde. La recuperació del Barri Vell i la posada en valor dels seus edificis més emblemàtics van ser aspectes

prioritaris en la seva política. Això explica que el 1980, quan Nadal va rebre la trucada del governador civil, Josep Donadiu, comunicant-li que tenia un milió de pessetes (sis mil euros) per atendre conseqüències de catàstrofes, la resposta del batlle fou immediata: "És una catàstrofe que s'estigui ensorrant el teulat d'una església gòtica?" Segons un article del periodista i historiador Jaume Fabre, publicat al Punt el 1985, així van començar les obres de restauració de l'antic convent de la Mercè i de l'església dels Dolors.

Després d'aquesta empenta inicial, l'ajuntament va pressupostar sis milions de pessetes (36.000€) i la direcció general de Belles Arts un i mig (9.000€) per continuar els treballs de millora del recinte. Això va fer possible que la ciutat ja el recuperés temporalment durant les fires de 1982, quan el convent va acollir l'exposició sobre el projecte de rehabilitació del Barri Vell. A partir d'aleshores, i amb la participació econòmica de la direcció general d'arquitectura i habitatge de la Generalitat, es va procedir a la intervenció integral de tot el conjunt.

El resultat es va poder veure el 1985, quan va obrir les seves portes el Centre Cultural La Mercè, que a partir d'aquell moment esdevindria un referent per a la ciutat.

Xavier Carmaniu Mainadé, historiador

BIBLIOGRAFIA

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

Busquets Dalmau, Joan. "La Catalunya del Barroc vista des de Girona. La crònica de Jeroni de Real (1626-1683)". 2 volums. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

DD.AA. Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya. 3 volums. Editorial Claret, 2000.

Gironella, Anna. "Girona. Convents i monestirs, segles X-XIX". Ajuntament de Girona, 2005.

Guilleré, Christian. "Girona medieval. Crisis i desenvolupament (1360-1460)". Quaderns d'història de Girona, 1992.

Guilleré, Christian. "Girona al segle XIV". 2 volums. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993 i 1994.

Zaragoza Pascual, Ernest. "Recuperació dels convents gironins després de la guerra del francès". Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, vol. núm. 40, pàgs. 257 a 286, any 1999.

FONTS ARXIVÍSTIQUES (procedents de l'Arxiu Municipal de Girona)

Fons conventuals. Llibre de visites pastorals i inventaris patrimonials del convent de La Mercè (1630-1649).

Manual d'Acords de 1752.

El Punt Diari. Any 1985.